

→ SvD.se

→ SvD.se

Tillsätt en da Costa-kommission

För ett avslut i da Costa-fallet krävs en gedigen genomgång av processens alla led för att blottlägga orsaken till de fel som ledde till att läkarnas liv slogs i spillror och att en sannolik mördare inte kunnat lagföras. Det skriver Nils Funcke och Per Lindeberg.

Sandlerkommissionen gjorde upp med olaglig registrering av anti-nazister, Tsunamikommissionen höll räfst och rättarting med regeringens hantering av flodvågskatastrofen, Coronakommissionen gick hårt åt myndigheter och regeringsbeslut, Osmo Vallo-utredningen ledde till införandet av nya regler vid polisingripanden, Bergwallkommissionen kritiserade domstolar, åklagare, sakkunniga och advokater för att Sture Bergvall kunde fällas för mord han senare friades för.

Det är några av de kommissioner och utredningar i modern tid som gett enskilda upprättelse men framför allt genomförts för att felgrepp och övergrepp ska minimeras i framtiden. En rättsstat kännetecknas inte bara av proportionerligt vålavvägda och förutsebara lagar och en öppen rättsprocess utan också av en genuin vilja att korrigera sig själv. Dra lärdom och gå vidare.

Nu är det dags att tillsätta en da Costa-kommission.

Fallet blev en rättsskandal som raserade livet för två läkare, Teet Härm och Thomas Allgén. Tingsrätten friade läkarna från mordanklagelsen men slog i domskälen fast att de gemensamt hade styckat Catrine da Costa. Eftersom de friades kunde domen och därmed heller inte domskälen överklagas. Det ledde till att de bägge läkarna framtogs sina legitimationer av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Nämndens ordförande, den tidigare lagmannen Lars-Erik Tillinger, och nämndens andre jurist reserverade sig mot beslutet att återkalla legitimationerna. Tillinger menade att tingsrättens dom innebar en social brännmärkning och att uttalanden i domskäl inte kunde ligga till grund för ett yrkesförbud.

I juni i år beslutade regeringen att ge läkarna en symbolisk ersättning, ex gratia, en form av erkännande att samhället kommit till korta och åsamkat läkarna ett långt lidande. Ett beklagande som självklart varit av värde och inneburit en social upprättelse.

Detta får dock inte bli slutpunkten i en av Sverige mest omskrivna rättsskandaler. Inte heller de böcker och filmdokumentärer som smulat sönder bevisningen mot läkarna innebär att samhället kan sätta punkt.

En av regeringen tillsatt kommission med betrodda och oberoende ledamöter, som i till exempel Tsunamikommissionen och Coronakommissionen, med ett fritt mandat och vars slutsatser och eventuella förslag sänds på remiss och därefter behandlas politiskt av regeringen kan förhoppningsvis utgöra en slutpunkt. Kanske också avsätta spår i lagar och regelverk.

Denna form av erfarenhetsöverföring från en tid till en annan kan åskådliggöras av bland

Justitieminister Gunnar Strömmer meddelade i juni att de två läkarna i da Costa-fallet får ex gratia-ersättning från staten. Detta bör dock inte bli slutpunkten på denna rättsskandal, skriver debattörerna. Foto: Christine Olsson/TT

annat Högsta förvaltningsdomstolens yttrande över Bergwallkommissionen. Dåvarande ordföranden, justitierådet Mats Melin, uttryckte det som att "utredningen kan inte beskrivas som något annat än en i återhållna ordalag svidande vidräkning med bland annat polisens, åklagarnas och domstolars handläggning."

Melin riktade precis som flera tunga juridiska remissinstanser kritik mot domstolarnas processföring och underlåtenhet att kräva kompletterande åtgärder av polis och åklagare som inte levt upp till objektivitetsprincipen genom att bortse från förhållanden som talade för att Sture Bergvall inte begått mordet.

Flera av de kommissioner som genomförts har lett till förändringar som stärkt rättssäkerheten. Men dessvärre upprepar sig felen med lite olika förtecken med en dårlig envishet. Därför krävs en auktoritativ granskning av alla mer omfattande eller enskilda uppseende-väckande rättsfall där det finns frågetecken kring myndighetsutövningen.

I da Costa-fallet räcker det inte med att genom en ex gratia beklaga följderna för läkarna. Det är inte ett avslut på en 40-årig strid som en av regeringens företrädare uttryckt det. För ett avslut krävs en gedigen genomgång av processens alla led för att blottlägga orsaken till de fel som ledde till att läkarnas liv slogs i spillror och att en sannolik mördare inte kunnat lagföras.

Vi två har under många år följt processen i domstolarna där läkarna hamnade i en Kafka-likt situation efter domskäl som inte kun-

”
Flera av de kommissioner som genomförts av staten i olika fall har lett till förändringar som stärkt rättssäkerheten.

de överklagas. Bristerna hos polis, åklagare och domstolar ledde till att läkarnas legitimationer återkallades för ett preskriberat brott. Därtill kommer märkliga yttranden från psykologer och rättsläkare som hörts som sakkunniga och hur polisen använt medierna för att stärka bilden av läkarna som styckmördare.

Allvarlig kritik har genom åren riktats mot processen. Bland annat av den framlidne juridikprofessorn Anders Agell som i en rättsvetenskaplig analys underkände kammarrättens deslegitimering, rättsvetenskaparen Gunilla Edelstams avhandling om förvaltningsdomstolarnas utredningsskyldighet och Lars-Erik Tillingers starka protester mot det ursprungliga deslegitimeringsbeslutet.

Nu senast har läkarnas advokat, Thomas Olsson, beskrivit kammarrättens dom att deslegitimera läkarna som "intellektuellt ohederlig ur ett juridiskt perspektiv". Ett uppseende-väckande uttalande från en av landets mest erfarna brottmålsadvokater. En kritik som mötts av tystnad från rättsväsendets sida.

Så kommer det dessvärre sannolikt att fortsätta.

Behovet av en da Costa-kommission kan beskrivas med citat från Bergwallkommissionen: "Höga krav måste ställas på kvaliteten i brottmålsprocessen. En brottsutredning ska alltid bedrivas på ett sådant sätt att kraven på rättssäkerhet och effektivitet säkerställs".

Kommissionen framhöll att det Bergwall-fallet väcker "frågor om huruvida det kan finnas brister i den reglering och ordning som gäller för brottmålsprocessen" vilket enligt kommissionen "behövs för att säkerställa att det inte finns några svagheter i systemet som riskerar den enskildes rättssäkerhet."

Frågan är om viljan att sätta punkt finns hos dem som aspirerar på att axla det yttersta ansvaret för Sverige som en rättsstat efter valet. Vad säger justitieminister Gunnar Strömmer (M) och Teresa Carvalho (S) och de övriga riksdagspartiernas rättspolitiska talespersoner?

Nils Funcke
journalist och expert på frågor om yttrandefrihet

Per Lindeberg
journalist och författare till "Döden är en man" om fallet da Costa

→ SvD.se

Mer läsning

Lars-Erik Tillinger skrev 1999 en artikel på Under strecket om da Costa-fallet. SvD:s prenumeranter kan läsa den i appen eSvD eller SvD:s historiska arkiv. Sök på "Tillinger" eller leta upp tidningen för den 17 december 1999, sidorna 14–15. esvd.svd.se www.svd.se/arkiv